

AGROKEEMIK ENDEL TURBAS – 90

Endel Turbas sündis 13. veebruaril 1929. a Mulgimaal Abja (praeguses Mulgi) vallas talupidajate pere teise lapsena. Talutööde tegemine jäi isa surma tõttu juba varakult noore Endli õlgadele. Vaatamata majanduslikele raskustele astus ta pärast Abja Keskkooli lõpetamist 1947. a Tartu

Ülikooli põllumajandusteaduskonda. 1951. aastast jätkusid õpingud vastavalt Eesti Põllumajanduse Akadeemia agronoomiateaduskonnas. 1952. a lõpetas Endel EPA I lennus kiitusega õpetatud agronoomina.

Endel Turbas osutus üheks professor Osvald Halliku poolt väljavalituks ja töökohaks sai EPA mullateaduse ja agrokeemia kateeder, kus Endel töötas 1952. a kuni 1990. aastal pensionile siirdumiseni. Kateedris töötamise ajal läbis Endel kogu ametiredeli alates tehnik-agrokeemikust kuni dotsendini. Õppejõuna alustas Endel 1953. aastal. Aastatel 1958–1961 oli ta aspirandiks. Pärast kandidaadidissertatsiooni teemal "Happeliste muldade lupjamisest kultuurrohumaade rajamisel" edukat kaitsmist 1962. a edutati Endel 1964. a vanemõpetajaks, aasta hiljem dotsendi kohusetäitjaks ja 1966. a dotsendiks. Pärast prof O. Halliku surma tuli Endel Turbasel 1964. a üle võtta oma õpetaja ootamatult katkenud õppe- ja teadustöö. Dotsendina töötas Endel kokku ligi 25 aastat, õpetanud on ta peamiselt agrokeemiat. Endel on meelde jäänud tasakaaluka, peene huumorimeelega täpsust ja korda nõudva õppejõuna. Erialast täiendõpet sai Endel kahel korral – 1968. ja 1987. aastal Moskvas Timirjazevi nimelises Põllumajanduse Akadeemias.

Teadustöö põhisuunaks kujunes prof O. Halliku poolt alustatud happeliste muldade lupjamise ja korduslupjamise, vähemal määral ka põllukultuuride väetamise probleemidega tegelemine. Mullateaduse ja agrokeemia kateedris kujundas Endel kiiresti välja toimeka happeliste muldade lupjamise alase töörühma, kust sirus mitmeid hinnatud teadlasi ja õppejõude – Paul Kuldkepp, Valter Hiis ning Ervi ja Ülle Lauk, lisaks juhendas ta 36 diplomitööd.

Endel oli üleliidulise muldade lupjamisalase koordineerimisnõukogu liige, VASHNIL-i Lääne osakonna maaviljeluse, mullateaduse ja agrokeemia sektsiooni liige ning osales Üleliidulise Väetuskatsete Võrgu uurimistöös. Eestis oli ta ENSV Põllumajandusministeeriumi teaduslik-tehnilise nõukogu maaviljeluse, agrotehnika, agrokeemia ja sordiaretuse uurimistöö koordineerimiskomisjoni ning söötade analüüsi meetodika vabariikliku koordineerimiskomisjoni liige.

Happeliste muldade lupjamise küsimused, mis Eesti Vabariigi taastamisel vajusid unustusehõlma, on viimastel aastatel taas päevakorra kerkinud, sest lupjamise mõju kestab ju ainult 5–7 aastat. Samuti on hakatud tegelema tülikalt tolmuva, raskesti doseeritava tolmpõlevkivituha granuleerimise võimaluste selgitamisega – teema millega Endel tegeles juba aastakümneid tagasi.

Endel Turbas on olnud viljakas kirjamees, ta on avaldanud ca 300 trükist, sh raamatud-õppevahendid "Agrokeemia laboratoorne praktikum" (1969, kaasautor Ü. Oll), "Agrokeemia alused" (1971, koostaja ja üks autoritest), "Lupjamisalase uurimistöö tulemustest ja soovitusel muldade korduslupjamiseks" (1982, kaasautor), "Taimede toitumise ja väetamise käsiraamat" (1996, kaasautor). Ta on olnud mitme EPA teaduslike tööde kogumiku toimetajaks. Lisaks on Endel kirjutanud hulgaliselt ENE ja EE artikleid ning tihti võis ajalehest Postimees lugeda Endel Turbase kirjutatud arvamuskogusid. Üheks Endli viimase aja suuremaks ettevõtmiseks sai Lõuna-Eesti piirkonna põllumajanduse edendajate elulugude kogumine.

Akadeemilise Põllumajanduse Seltsi liige on Endel Turbas 1990. aastast, samal aastal jäi ta tervislikel põhjustel pensionile. Aastast 2008 on Endel Eesti Maaülikooli emeritdotsent.

Pensionile jäädes ei kaotanud Endel kontakti oma sõprade ja endiste kolleegidega. Ka oma 90. juubeli tähistamisel tundis ta huvi Maaülikoolis praegu tehtava agrokeemia-alase õppetöö ning väetamiskatsete seisu kohta.

Liikumisraskuste tõttu ei saa Endel viimasel ajal enam osaleda EPA Meeste Turnimise Seltsis, kus ta käis aastaid.

Ka Endli abikaasa Maimu on EPA lõpetanud agronoom, kes tegi oma elutöö EPA-s. Neil on tubli tütar Made ning kaks lapselast (Marko ja Marili). Praeguseks on Endel-Maimu neljakordsed vanavanavanemad. Endel tunneb uhkust tütrepoja üle, kes tegeleb põllumajanduse ja selle propageerimisega. Möödunud aasta avatud talude päevadel käis nende Tallinna-lähedases talus üle 1000 külastaja.

Soovime juubilarile tugevat tervist veel paljudeks aastateks.

Eesti Maaülikooli mullateaduse õppetooli nimel Endli kunagine õpilane

Enn Leedu